

Miten kohtaat kriisin keskeltä
tulevan oppijan?

Perusopetukseen valmistava
opetus isossa kaupungissa

Heidi Naukkarinen
luokanopettaja, KM
monikulttuurisen opetustyön asiantuntija
S2-suunnittelijaopettaja
Suomenopettajat ry
OAJ 24.8.2022

Kuva: Mari Nilsen

A close-up photograph of several human legs of different skin tones, from light to dark, standing side-by-side. The legs are positioned vertically, filling the left half of the frame. One leg on the right has a black strap, possibly from a shoe or anklet, visible around the ankle.

Perusopetukseen valmistava opetus

- Maahanmuuttotataustaiselle oppijalle, jonka suomen tai ruotsin kielen taito ei vielä riitä perusopetuksen opetuskielellä opiskeluun
- Noin yksi lukuvuosi (eli 900-1000 tuntia)
- Ryhmämuotoisesti tai inklusiivisesti
- Tavoitteena kehittyvä alkeiskielitaito (A1) sekä tasapainoisen kehityksen ja suomalaiseen yhteiskuntaan kotoutumisen tukeminen
- Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet
- Haasteet:
 - Tulisi kirjata lakiin oppilaan subjektiiviseksi oikeudeksi
 - Opettajan kelpoisuus, koulutus sekä täydennyskoulutus

Ks. esim. Naukkarinen & Tiermas, 2019, Opetushallitus, 2015

Kuva: Saara Hiljander

Perusopetukseen valmistava opetus Espoossa

Yhteisiä rakenteita, prosessikuvauksia ja ohjeistuksia mm.:

- Monikulttuuriset opetuspalvelut mm. oppilassijoittelu (RVAL ja IVAL) ja tuki (esim. suunnittelija, valmistavan opetuksen kehittäjäopettajat, pedagogiset kahvilat ja koulutukset)
- aloituspäivä
- opinto-ohjelma ja pedagoginen arvio
- keltainen kansio (sis. Pienten kielireppu) ja nivellykset
- osallistumistodistus
- RMMO
- Lisäksi hyväksi havaittuja käytänteitä koulukohtaisesti esim. vanhempainaamu, rehtorin mehukestit, viestipohjat, lainavaatevarasto

Miten Ukrainan tilanne vaikuttaa toimintaan?

- Ryhmämuotoisen opetuksen ryhmäkoko keväällä 2022 nostettiin hetkellisesti 14 oppilaaseen (normaalisti 12)
- Elokuussa 2021 aloittaneita jo eniten oppineita oppilaita siirrettiin opiskelemaan inklusiivisesti
- Erillisiä ryhmiä ei perustettu ukrainalaisille, vaan he mahtuivat ryhmämuotoiseen opetukseen
- Kaksi uutta yläkoulun ryhmää perustettiin
- Syksyn 2022 alussa perustetaan vähintään 9 uutta valmistavan opetuksen ryhmää, tarvittaessa enemmän
- Ryhmäkoko on 12 oppilasta /ryhmä ja opetusta on kaikilla Espoon alueilla
- Venäjänkielinen kulttuuriohjaaja auttoi ukrainalaisia perheitä alkupuolella kevätlukukautta 2022 → Ukrainankielinen kulttuuriohjaaja aloitti työnsä toukokuussa 2022 ja auttaa ukrainan- ja venäjänkielisiä Ukrainasta tulleita perheitä laaja-alaisesti tarpeet huomioiden
- Ukrainankielisen kulttuuriohjaajan rahoitus on monivuotinen

lähde: Monikulttuuriset opetuspalvelut, Espoon suomenkielinen perusopetus elokuussa 2022

Miten kohtaan kriisin keskeltä tulevan oppijan ja perheen?

Mitä tulisi huomioda – miten tukea?

Opetuksen järjestämisestä

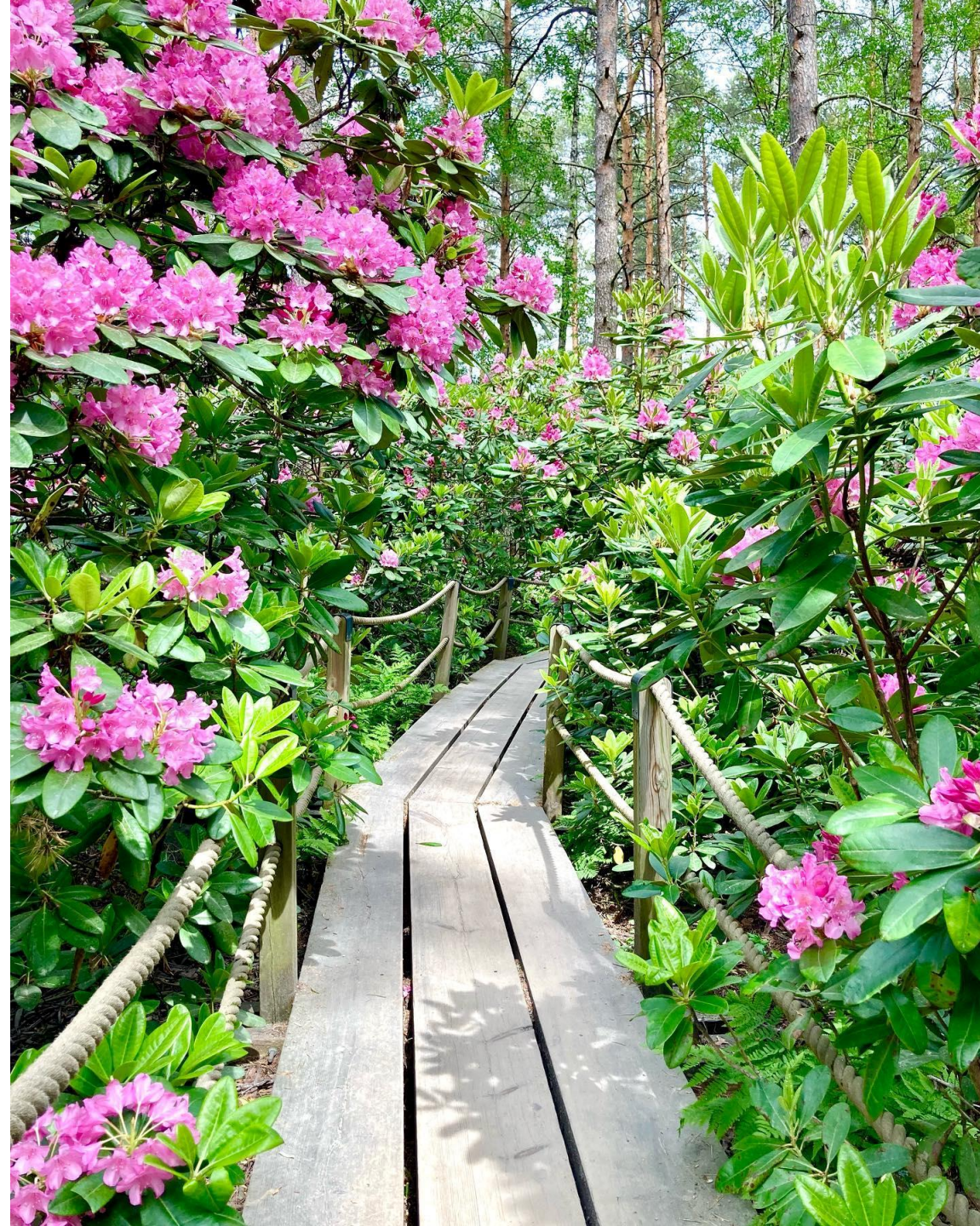
- inklusiivinen vs. ryhmämuotoinen opetus (esim. dialoginen perusopetukseen valmistava opetus)
- osallisuus
- joustavuus
- oman äidinkielen opetus ja oma kieli oppimisen tukena
- funktionaalisuus ja kielen eri osa-alueet
- oppilashuolto ja laaja-alaisen erityisopettajan tuki (kolmiportainen tuki)
- jatkumo (oppilaan ja opettajan näkökulmasta) ja nivellys
- resurssit
- ryhmäkoko 8-10 oppilasta (oikeuskansleri 2015)

Henkilökohtainen tarpeenvarainen oppimispolku ja riittävä tuki

- Oppijalle tulee tarjota **riittävää tukea erityisesti jo heti alkuvaiheessa** (perusopetukseen valmistava opetus ja sen jälkeen kielellisesti tuettu opetus) → jos alkuun ei panosteta riittävästi, haasteet tulevat näkymään pitkään
- Perusopetukseen valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen siirtyvä oppilas on kielenoppija vielä pitkään
- Kielellisen tuen on ulotuttava kaikkiin oppiaineisiin ja koko koulukulttuuriin osalliseksi tulemiseen
- Oppilashuollollisen tuen merkitys on suuri
- Joustavat, tilannekohtaiset ratkaisut tarpeen

Kuva: Laura Aurola

Vastauksia ennakkokysymyksiin

Voiko ukrainalaisten oppilaiden/vanhempien kanssa käyttää venäjää jos kommunikaatio ei onnistu suomeksi tai englanniksi?

- Vältä stereotypioita: selvitä, mitä kieliä oppija ja huoltajat osaavat
- Tulkki aina ”virallisiin” tapaamisiin (huom. myös oma oikeusturvasi ja oikeutesi) ja tarpeen mukaan etätulkkaus
- Arjen tilanteet: selkokieli, kuvatuki, non-verbaali viestintä, Google translate vs. koulussa muu ”tulkkaus” (esim. sisarukset, kaverit)
- Erilaiset viestinnän muodot ovat kommunikaation välineitä → mediaatio merkityksellisintä
- Tilanne huomioiden erityinen sensitiivisyys → kysy rohkeasti!

Miten parhaiten autan oppilaita ottamaan vastaan Ukrainasta tulleita uusia oppilaita?

- ennakointi ja rutiinit
- pohditaan yhdessä miltä tuntuisi jos itse muuttaisi uuteen maahan ja mikä tukisi ymmärtämistä tai tuntuisi mukavalta (osalla saattaa olla itsellään myös kokemusta aiheesta)
- runsas ryhmäyttäminen (nimileikit, läpsyt ja karpäslätkät, musiikkileikit ja muut joissa pääsee osalliseksi vähäiselläkin suomen kielen taidolla) ja mahdollisuudet myös strukturoituun tai vapaaseen leikkiin
 - hyödynnä perinteisiä leikkejä soveltaen eri oppiaineiden tunneilla (esim. Maa-meri-laiva)
- välituntikavereita, kielikummi
- kaikki kielet ja kulttuurit näkyväksi
- kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisten sekä maahanmuuttoon, pakolaisuuteen ja identiteettiin liittyvien kuvakirjojen käyttö osana opetusta (esim. Bibi muuttaa Suomeen, Meidän piti lähteä → Minun tarinani)
- iloiten ja ajan kautta: opitaan ja hassutellaan, kunnioitetaan ja kiinnostutaan toinen toisistamme
 - meillä kaikilla on paljon opittavaa eri kielistä ja kulttuureista!
 - oppilailla on asiantuntijuutta → mahdollista osallisuus ja toimijuus

Ohjeita kuvatuetusti

Kaikki
kielet
näkyväksi

ДОБРОЕ УТРО

KALHMEPA

TERE HOMIKUNE

שלום בוקר

BUENOSDIAS

HYVÄÄ HUOMENTA

Günaydin

BUENOS DIAS

KALHMEPA

Доброе утро

كيا بالفير

Kaalai Vanakkam
KAALAI VANAKKAM

Minä heräsin.

Minä petasin sängyn.

Minä pesin hampaat.

Minä kävin suihkussa.

Minä harjasin hiukset.

Minä puin vaatteet.

Minä söin aamupalaa.

Minä leikin.

Minä katsoin televisiota.

Minä pelasin.

Minä piirsin.

Minä menin kouluun.

Minä opiskelin.

Minä leikin välitunnilla.

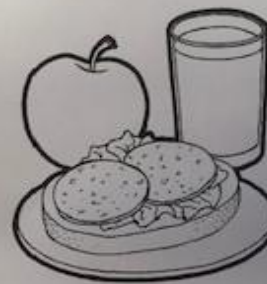
Minä menin kotiin.

Minä tein läksyt.

Minä söin välipalan.

Minä menin nukkumaan.

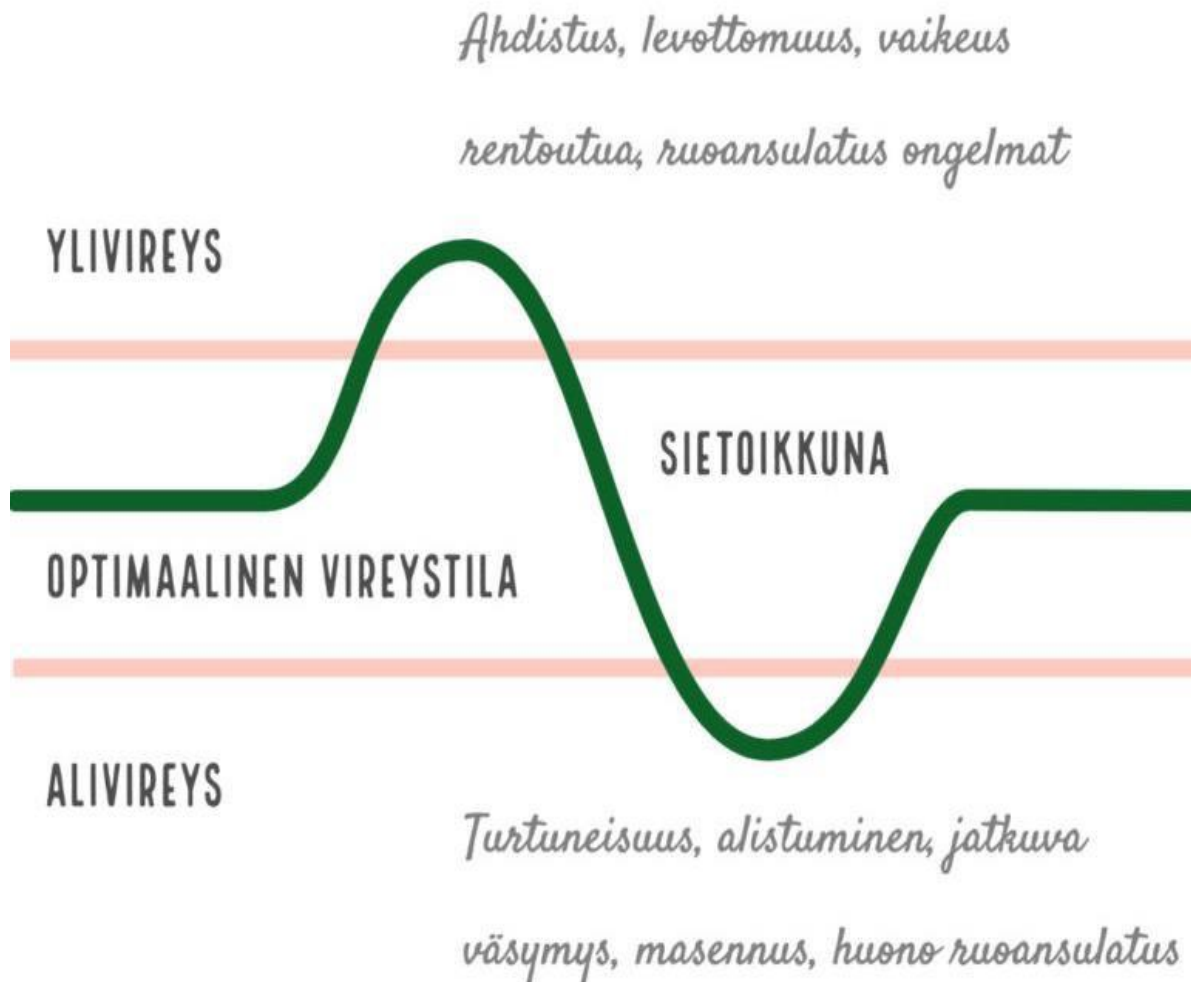
Miten lähtisitte selvittämään tilannetta, jossa aggressiivisesti käyttäytyvä lapsi ei puhu suomea ja asia pitäisi kuitenkin saada selvitettyä ja sovittua?

Miten lähestyä asiaa ja saada lapsi puhumaan totta, kun yhteistä kieltä ei ole?

- ennakkointi: koulun säännöt ja palkkiosysteemi - miten opettaja (ja huoltajat) odottavat oppilaan toimivan? → riittävän selkeät kuvatuettut ohjeet alkuun ja kertauksena aina kun tarve, vaikka se veisi aikaa
- tilanteen jo ollessa päällä muista aivotutkimus: järkiaivot, tunneaivot ja liskoavivot (hyökkää, pakene, lamaannu)
- mitään ei voida ratkaista, jos oppilas on aggressiivinen → tarvitaan rauhoittumispaikka (esim. säkkituoli) tai rauhoittumishetki tai -tapa (ajan antamista, musiikkia, mandalan värittämistä, piirtämistä, stressipallo tai muita sovittuja erityisopetuksen apuvälineitä tarpeen mukaan) – rauhoittavaa musiikkia Youtubesta esim. Paris Buddha Bar, instrumental relaxing music
- kaikkien osapuolten turvallisuuden takaaminen (vähintään kaksi aikuista paikalla, sakset pois, muut oppilaat muuhun tilaan, aggressiivinen muuhun tilaan, verhot kiinni, musiikkia jotta karjuminen ei kuulu liiaksi jne.)
- rauhoittumisen jälkeen kaikkia osapuolia kuullaan: pallo, sähläämispäiväkirja, pikapiirtäminen, elekieli
- oppilaan näkemykset tilanteesta voivat olla eriäviä esim. kulttuurisista syistä tai pelko koko perheen kasvojen menettämisestä: tarvitaan riittävästi aikaa asian perinpohjaisesti selvittämiseen ja asian sopimiseen, jotta konfliktitilanne ei toistu välittömästi uudelleen → sopimus myös miten toimitaan jatkossa
- tunteiden sanottaminen ja hyväksyminen, hymy → huomenna on uusi päivä!
- koulun aikuisten toiminnan selkeys ja johdonmukaisuus mm. äänenpaino, elekieli, varoituksen ja mahdollisuuden antaminen, turvallisuuden varmistaminen, aikuisten avunpyynnön rakenteet selkeiksi koulukohtaisesti ennakoon, kiinnipitotilanteet ja kuinka huomioida se, että muilla on oikeus oppia, huoltajan kanssa kiinteä yhteistyö myös tarpeen mukaan kesken koulupäivää, konsultointi ja tilanteen läpikäyminen jälkeenpäin

Miten kohdata kriisin keskeltä tulevat huoltajat?

- Perustarpeet ja toimintaikkuna (vrt. uni, oppilailla mehu ja näkkileipä, lämpimät hanskat)
- Aito kohtaaminen ammatillisesti, turvallisuuden tunnetta ja luottamusta rakentaen (vrt. myötätuntuupumus)
- Älä vaadi heti alkuun liikoja: tarjoa tietoa, tukea, erilaisia mahdollisuuksia, ymmärrystä ja aikaa (esim. Wilma vai reppuvihko)
- Dialogisuus: "Kuinka teidän perheessä, kulttuurissa tai lapsen entisessä koulussa tämä asia hoidettiin? Ok, ymmärrän. Suomessa toimitaan usein näin..."

Mitä kriisin keskeltä tulevat lapset eniten toivovat
ja tarvitsevat meiltä opettajilta?
Mikä poikkeaa muiden lasten kohtaamisesta?

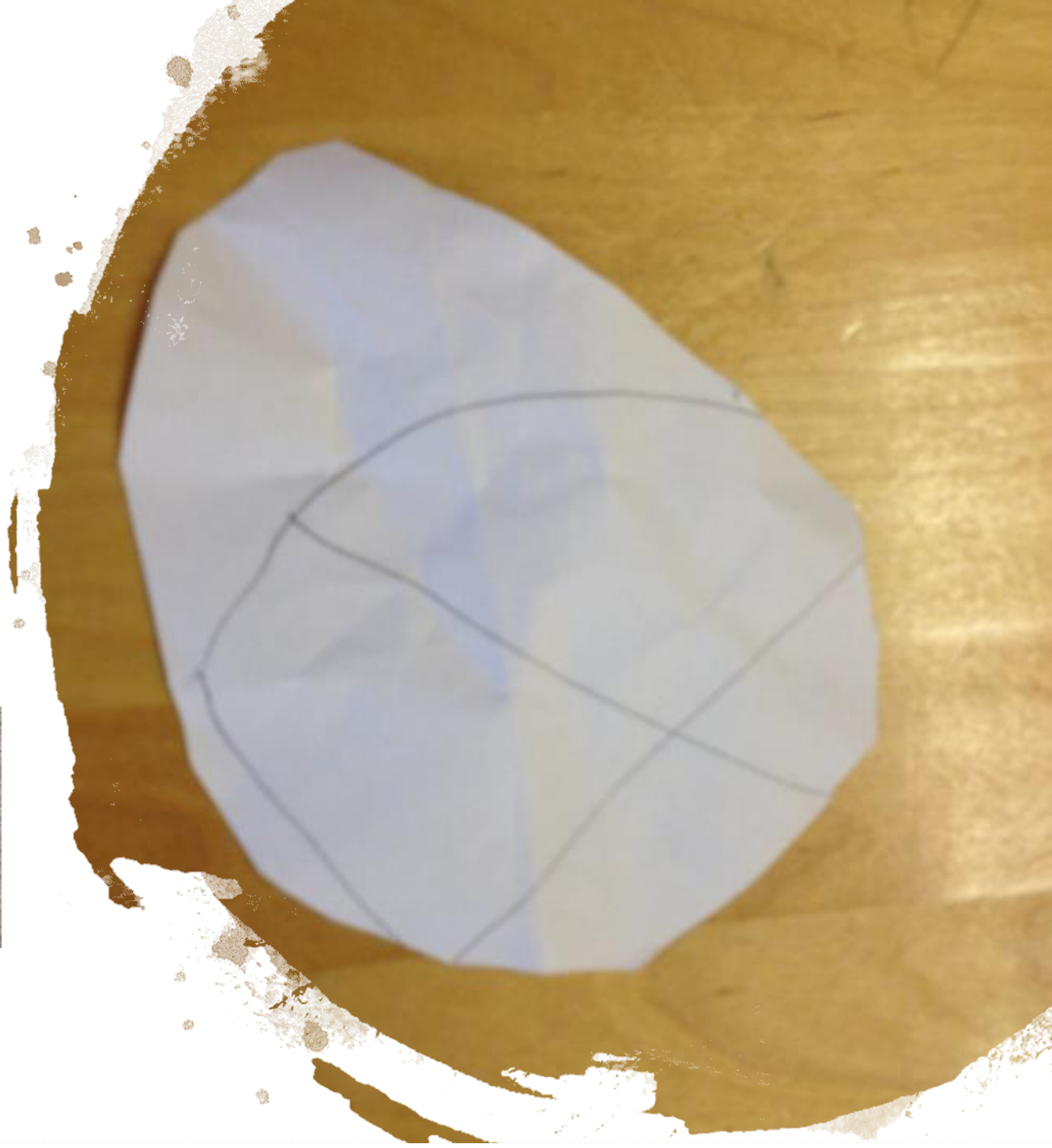
- rutiineja ja iloa
- yhdenvertaisuutta, selkeyttä, johdonmukaisuutta, kiinnostuneisuutta, luottamusta, tukea, turvaa, ymmärrystä, joustoa
- uskoa osaamiseen ja (myös) non-verbaalia tsemppaamista
- Rakenteiden, toimintatapojen ja oppimateriaalien tiedostaminen: suomalaisen koulun käytänteet suosivat suomalaisia oppilaita
- kykyä, halua ja osaamista toimia erilaisissa kielellisissä ja kulttuurisissa ympäristöissä (interkulttuurinen kompetenssi) → kielellisesti ja kulttuurisesti vastuullinen pedagogiikka ja toimintaympäristö
- aikaa ja aitoa halua kohdata yksilö hänen tarpeensa huomioiden ja niihin vastaten (vrt. out of the box”)

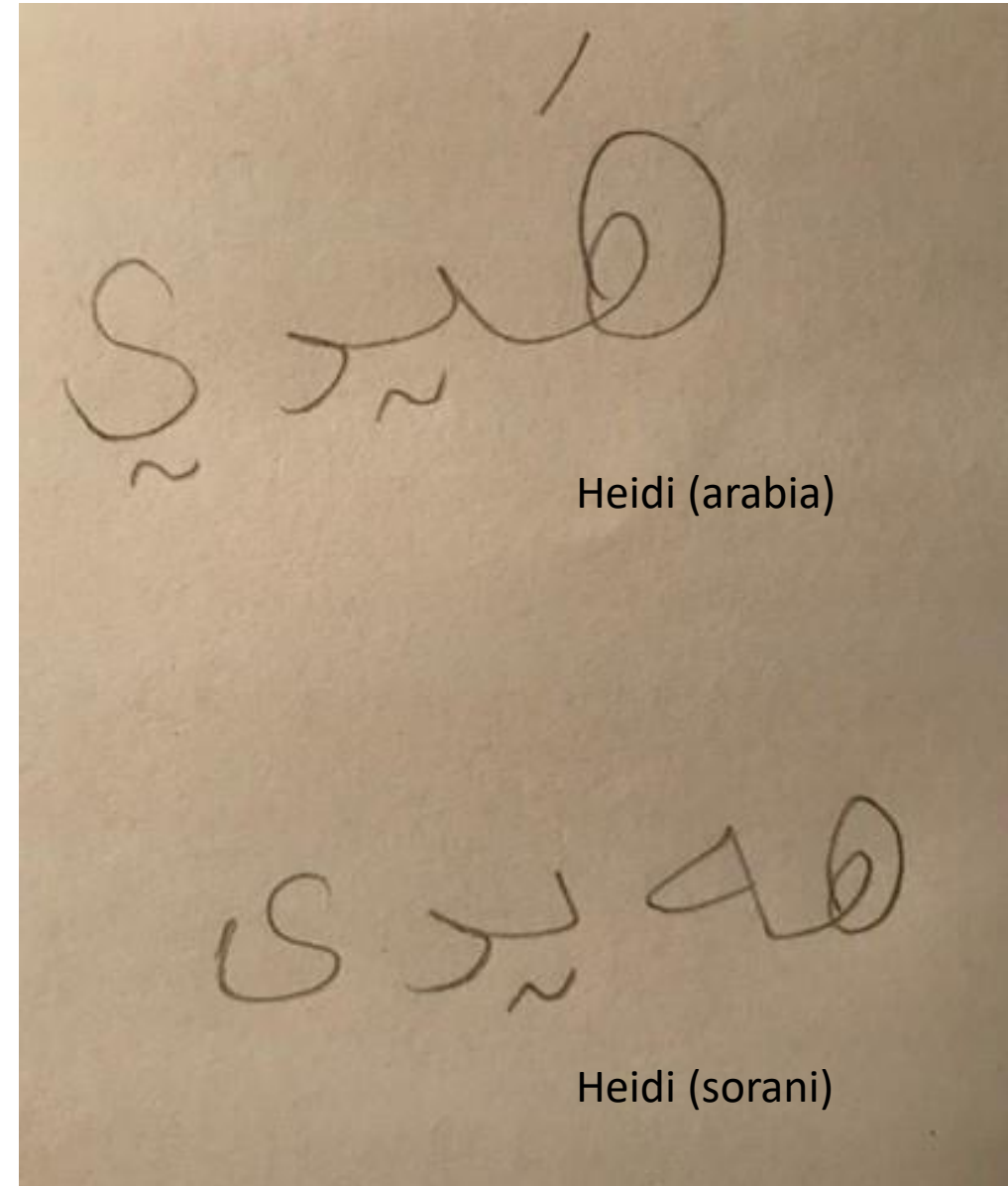
Mikä voi yllättää opettajan?

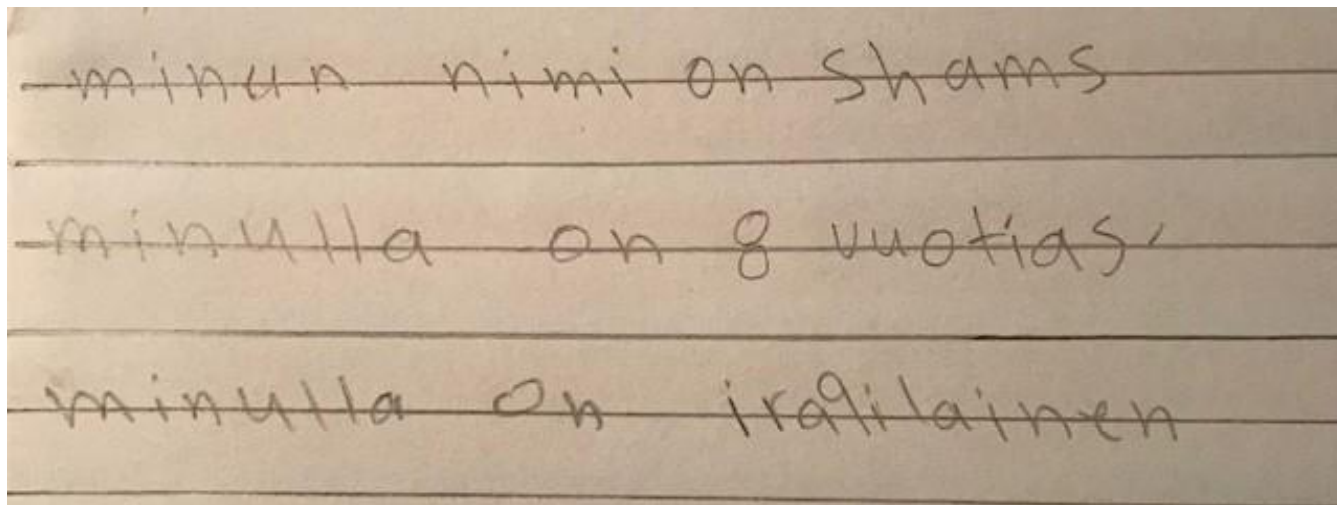
- **Moni asia voi yllättää, etenkin kulttuurierot** (esim. yksilökulttuuri vs. yhteisökulttuuri, stereotypiat, sataa vettä → ei tarvitse mennä kouluun)
- Oppilas tasapainoilee kahden eri kulttuurin välissä ja se voi olla hämmentävää ja hyvin raskasta.
- Jatkuva vierauden (tai toiseuden) tunne: kieli, kulttuuri – kaikki on uutta ja ihmeellistä. Tämä saattaa kuormittaa kovasti.
- Millaisia ovat oppilaan aikaisemmat kokemukset koulunkäynnistä ja opettajasta? Onko oppilaalla vielä lainkaan koulunkäyntitaustaa vaikka olisi jo yläkouluikäinen?
- Oppilaat tulevat hyvin erilaista lähtökohdista, hyvin erilaisin valmiuksin.
- Ikä- ja taitotaso eivät välttämättä vastaa toisiaan suomalaisesta näkökulmasta tarkasteltuna → lähikehityksen vyöhyke: Onko ollut mahdollista harjoitella erilaisia suomalaisessa koulussa arvostettuja taitoja? Millaisia muita taitoja oppilaalla on näiden asemesta, jotka ovat ko. kulttuurissa arvostettuja ja kuinka niitä voisi hyödyntää oppimisen tukena?
- Mahdollistavatko suomalaisen koulun oppi- ja arviointimateriaalit sekä toimintatavat vasta maahan muuttaneen suomen oppijan osaamisen näkyväksi tekemisen?

Heidi (arabia)

Heidi (sorani)

VALO-opettajan muistilista

- Ensikohtaamisen merkitys
- Kiinnostu, kunnioita, välitä
- Kohtaa aidosti, vältä stereotypioita
- Anna aikaa
- Rutiinit, selkeys, johdonmukaisuus
- Kielet ja kulttuurit rikkautena, ei haasteena
- Ilon ja vahvuuksien kautta
- Kysy, konsultoi ja pyydä tukea
- Verkostoidu
- Opiskele
- Ole armollinen

Lähteet

Harju-Autti, R., Aine, T., Räihä, P. & Sinkkonen, H.-M. (2018). Kielellisesti tuettu opetus (KIETU-opetus) yläkouluikäisten maahanmuuttajaoppilaiden pedagogisena tukena. *NMI-Bulletin* 28(3): 16–31. <https://bulletin.nmi.fi/tag/kielellinen-tuki/>

Harju-Autti, R., Mäkinen, M. & Rättyä, K. (2021). ‘Things Should Be Explained So That the Students Understand Them’: Adolescent Immigrant Students’ Perspectives on Learning the Language of Schooling in Finland. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. Ahead-of-print. <https://doi.org/10.1080/13670050.2021.1995696>

Naukkarinen, H. & Tiermas, A. (2019). Integraatiota ja inklusiota – valmistavan opetuksen hyvät käytänteet. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10(7). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2019/integraatiota-ja-inklusiota-valmistavan-opetuksen-hyvat-kaytanteet>

Opetushallitus. (2015). *Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Opetushallitus. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>

Opetushallitus. (2022). *Suomi toisena kielenä* –sivusto. Saatavilla: [Suomi toisena kielenä -opetus | Opetushallitus \(oph.fi\)](https://www.suomitoisena.fi/)

Owal Group. (2022). *Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen nykytilan arviointi*. Saatavilla: <https://okm.fi/-/suomi-ruotsi-toisena-kielena-opetuksen-nykytila-ja-kehittamistarpeet-selvitettiin>

Tainio, L. & Kallioniemi, A. (toim.) (2019). *Koulujen monet kielet ja uskonnot. Selvitys vähemmistöäidinkielten ja -uskontojen sekä suomi ja ruotsi toisena kielenä -opetuksen tilanteesta eri koulutusasteilta*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 1/2019. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161302>

(Tulossa syksyllä 2022 Valmistava opetus ja oman äidinkielen opetus – VOMA-raportti, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI)

Kiitos!

Heidi Naukkarinen

heidinaukkarinen@hotmail.com

Kuva: Saara Hiljander

